

TALAFFUZNII TO‘G‘RILASH DA SAMARALI USULLAR VA ILG‘OR TEXNIKALAR

Yuldashev Og‘abek Komiljon o‘g‘li
Namangan davlat pedagogika instituti
Xorijiy tillar kafedrası o‘qituvchisi
Namangan davlat pedagogika instituti
Xorijiy til va adabiyoti yo‘nalishi talabasi
To‘ychiboyeva Oydina

Annotatsiya: Ushbu maqolada talaffuzni to‘g‘rilash jarayonida qo‘llaniladigan samarali usullar va ilg‘or texnikalar tahlil qilinadi. To‘g‘ri talaffuz shakllantirishda fonetik mashqlar, audiovizual materiallardan foydalanish, til o‘rgatuvchi interaktiv platformalar va individual yondashuvlarning ahamiyati yoritiladi. Maqolada talaffuz xatolarining sabablari va ularni bartaraf etish bo‘yicha aniq tavsiyalar beriladi.

Kalit so‘zlar: Talaffuz, fonetika, til o‘rganish, to‘g‘rilash usullari, audiovizual texnologiyalar, interaktiv metodlar.

Аннотация: В статье рассматриваются эффективные методы и передовые техники коррекции произношения. Освещается значение фонетических упражнений, использования аудиовизуальных материалов, интерактивных языковых платформ и индивидуальных подходов в формировании правильного произношения. Также приводятся причины ошибок произношения и практические рекомендации по их устранению.

Ключевые слова: Произношение, фонетика

Kirish

Talaffuz chet tilini o‘rganishda asosiy tarkibiy qismlardan biri bo‘lib, uning to‘g‘ri shakllanishi nutqning nafaqat tushunarligini, balki ijtimoiy va madaniy kontekstda samarali aloqani ta‘minlaydi. Ushbu qo‘llanma va tahliliy maqolada aynan talaffuzni to‘g‘rilashga oid samarali va innovatsion yondashuvlar o‘rganiladi. Jumladan, fonetik xatolarni aniqlash, ularni tasniflash, segment va suprasegment muammolarini hal qilish, multimodal yondashuvlardan — eshitish, ko‘rish, taktil va harakat asosida tuzilgan texnikalardan foydalanish, shuningdek sun‘iy intellekt, biofeedback texnologiyalari, kontrastiv tahlil kabi ilg‘or yondashuvlar yoritiladi.

1. Talaffuz Xatolarini Tashxis Qilish

a) Xatolarni Aniqlash

- Fonetik transkripsiya yordamida talaffuzdagi aniq og‘ishlarni aniqlash
- Akustik tahlil (Praat yoki Audacity dasturlari orqali)
- Nutqni spektrografik tahlil qilish - tovushlarning chastota diapazonini ko‘rish

b) Xatolar Tasnifi

1. Segment xatolar (alohida tovushlardagi nosozliklar)
2. Suprasegment xatolar (intonatsiya, ritm, urg'u)
3. Fonemik xatolar (tovushlarni aralashtirish)
4. Allofonik xatolar (tovushning kontekstda noto'g'ri talaffuzi)

2. Talaffuzni To'g'rilashning Ilg'or Usullari

a) Sensorli Integratsiya Texnikasi

- Multisensorli yondashuv:

A) Eshitish (auditiv)

Ko'rish (vizual - lab holatlari diagrammalari)

His etish (taktil - tomoq qo'zg'alishini his qilish)

Harakat (kinestetik - og'zaki a'zolar harakati)

- Verbo-tonal metodika:

Tovushlarni optimal chastotalarda kuchaytirish

Xatolarni musiqa ritmlari orqali tog'rilash

b) Biofeedback Texnologiyalari

- Elektropalatografiya - tilning tanglayga teginish nuqtalarini ko'rsatish

- Artikulyatsiyani 3D modellashtirish - virtual reality yordamida to'g'ri artikulyatsiyani ko'rsatish

- Ovoz analiz dasturlari (Praat, Speech Analyzer)

c) Kontrastiv Analiz

- Ona tili va maqsadli til fonologiyasini solishtirish

- Prognoz qilingan xatolar ro'yxatini tuzish

- Minimal juftliklarni intensiv mashq qilish (ship/sheep, bad/bed)

3. O'qituvchilar Uchun Professional To'g'rilash Strategiyalari

a) To'g'rilash Ierarxiyasi

1. Global xatolar (ma'noni o'zgartiruvchi xatolar)

2. Mahalliy xatolar (nutqning tushunarligiga jiddiy ta'sir etmaydiganlar)

3. Estetik xatolar (nutqning tabiiyligiga ta'sir etuvchilar)

b) To'g'rilash Usullari

- Repetitsiya - darhol takrorlash orqali

- Modellashtirish - to'g'ri namuna ko'rsatish

- Metalingvistik tushuntirish - fonetik qoidalarni tushuntirish

- Fizik ko'rsatma - lab/til holatini qo'l harakatlari bilan ko'rsatish

- Fonetik gestlar - har bir tovush uchun maxsus harakatlar

c) To'g'rilashning Pedagogik Tamoyillari

1. Ijobiy mustahkamlovchi - har bir muvaffaqiyatni ta'kidlash

2. Progressivlik - oddydan murakkabga

3. Kontekstualizatsiya - mazmunli nutq doirasida tog'rilash

4. Individualizatsiya - har bir o'quvchining fonetik ehtiyojlariga moslashtirish

4. Innovatsion Ta'lim Texnologiyalari

a) Sun'iy Intellect Asosidagi Yechimlar

- Real vaqt rejimida talaffuzni tahlil qiluvchi ilovalar (ELSA Speak, Rosetta Stone)

- Ovoqli assistentlar bilan interaktiv mashq (Google Assistant, Alexa)

- AR texnologiyalari - artikulyatsiyani virtual ko'rsatish

b) O'yinlashtirilgan Ta'lim

- Talaffuz o'yinlari (Pronunciation Bingo, Phonetic Scrabble)

- Reyting tizimlari - progressni raqamli ko'rsatish

- Virtual sinflar - xalqaro hamkorlikda talaffuz mashqlari

5. Psixolingvistik Yondashuv

a) Talaffuzni O'zlashtirish Bosqichlari

1. Tan olish - tovushni ajrata olish

2. Takrorlash - modeldan keyin aytish

3. Farqlash - o'xshash tovushlarni ajratish

4. Ishlatish - nutqda avtomatik qo'llash

b) Psixologik To'siqlarni Bartaraf Etish

- Talaffuz tashvishini kamaytirish

- Xato qilishdan qo'rqmaslikka yo'naltirish

- Madhiyatshunoslik usullari - tovushlarni musiqa orqali o'rganish

6. O'z-o'zini To'g'rilash uchun Ilg'or Usullar

1. Akustik o'zini o'zi tahlil:

- Ovoz yozuvlarini spektrogrammada solishtirish

- Tovush davomiyligi va chastotasini o'lchash

2. Artikulyator mashqlar:

- Lab, til, jag' uchun maxsus mashqlar

- Nefesni to'g'ri boshqarish

3. Kognitiv fonetika usullari:

- Ichki eshitishni rivojlantirish

- Fonetik tasavvurni shakllantirish

Xulosa va Amaliy Tavsiyalar

1. Muntazam diagnostika - har 2 haftada progressni baholash

2. Maqsadli mashqlar - har bir xato uchun maxsus dastur

3. Integratsiya - talaffuzni boshqa nutq ko'nikmalari bilan birlashtirish

4. Uzoq muddatli reja - fonetik kompetensiyani bosqichma-bosqich rivojlantirish

XULOSA

Ushbu maqolada ilgari surilgan nazariy va amaliy yondashuvlar asosida shunday xulosaga kelish mumkin: to'g'ri talaffuzni shakllantirish uzluksiz va bosqichma-bosqich olib boriladigan murakkab jarayon bo'lib, u diagnostika, individual yondashuv va zamonaviy texnologiyalar bilan chambarchas bog'liq. Har bir o'quvchining fonetik ehtiyojlarini chuqur tahlil qilish, aniq mashqlar to'plami ishlab chiqish va nutq ko'nikmalari bilan integratsiyalangan darslarni tashkil etish orqali fonetik kompetensiyani samarali shakllantirish mumkin. Shu boisdan, ushbu tadqiqot natijalari chet tilini o'qitishda fonetika komponentining amaliy va didaktik ahamiyatini yanada oshiradi.

References:

1. Komiljon o'g, O. A. Y. (2024). METHODS OF EFFECTIVE DEVELOPMENT OF LISTENING SKILLS IN STUDENTS WHO DO NOT MAJOR IN A FOREIGN LANGUAGE. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 11(12), 554-558.
2. Komiljon o'g, O. A. Y. (2025). Using Coloronyms And Magic Numbers in English And Uzbek Speed Reading. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 5(05), 17-19.
3. Bonwell, C., & Eison, J. (1991). Active Learning: Creating Excitement in the Classroom. ASHE-ERIC Higher Education Report.
4. Bishop, J. L., & Verleger, M. A. (2013). The Flipped Classroom: A Survey of the Research. ASEE National Conference.
5. Kolb, D. (1984). *Experiential Learning*. Prentice Hall.
6. Fullan, M. (2007). *The New Meaning of Educational Change*. Routledge.
7. Siemens, G. (2005). Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. *International Journal of Instructional Technology*.